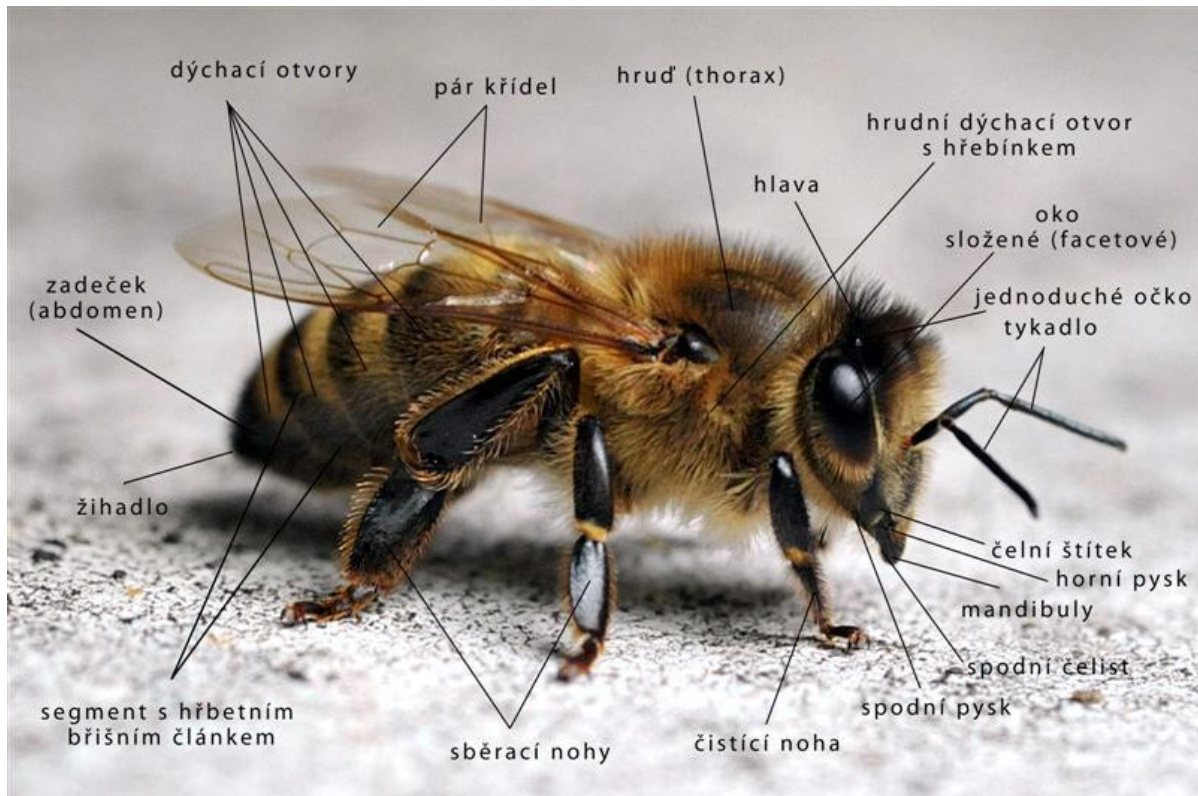

Obecné informace

Anatomie včelky

Třída: hmyz

Řád: blanokřídlí

Čeleď: včelovití

Rod: *Apis mellifer*

Délka: královna 22 mm, trubci 20 mm, dělnice 16 mm

Ústní ústrojí: sosák

Výskyt: všude, kde se vyskytují kvetoucí rostliny

Včela medonosná žije ve velkých společenstvech, které jsou tvořeny mnoha tisíci jedinců. V hnízdě žijí vždy tři kasty, jimiž jsou: plodná samička (královna), samečci (trubci) a dělnice.

Životní cyklus včely medonosné začíná vždy, když královna naklade do každé buňky po jednom vajíčku. Z oplozených vajíček se pak vylíhnou dělnice a matky, z neoplozených trubci.

Po třech dnech se z vajíček vylíhnou malé larvičky, které jsou po první čtyři dny krmeny výživnou mateří kašičkou, v pozdější době pylem a nektarem. Během následujícího týdne larvy rychle rostou, několikrát se svlékají, a

když téměř vyplní celou buňku, včely ji zavičkují voskem. Larva se zakuklí a později se přemění v dospělou včelu.

Po vylíhnutí se činnost včely medonosné mění vždy po několika dnech. Nejdříve čistí hnízdo, pak krmí larvy. Po jedenáctém dnu začínají včele žlázy na zadečku vylučovat šupinky vosku, čímž může stavět v hnízdě plástve.

Od šestnáctého do dvacátého dne života včely, přijímá od létajících včel nektar a pyl, který ukládá do zásob v podobě medu. Přibližně dvacátý den včela konečně opouští úl a zdržuje se nějaký čas před jeho vchodem, kde se učí orientovat a zároveň úl hlídá.

Od jedenadvacátého dne života včely medonosné již létá po okolí, přináší pyl, nektar, vodu a předává je mladším včelám v hnízdě.

Včely medonosné vyhledávají pro svá hnízda dutiny ve stromech, vchody do jeskyň či místa pod skalními převisy. V současnosti většina včelstev sídlí v umělých úlech. V době květu na jaře a v létě vyletují včely za teplých dní z úlů a sbírají v okolí vodu, pyl, nektar, sladké šťávy z poraněných stromů nebo medovici.

Včela medonosná saje nektar sosákem dlouhým šest milimetrů a pak si jej ukládá v trávící soustavě v žaludku. Pyl včela stírá z květů svým ochmýřeným tělem a poté jej předními nohama zkartáčuje do prohlubní na holeních zadního páru nohou.

Včela medonosná je vyzbrojena žihadlem, jehož použití je pro ni osudným a ukončí její život. Zpětné háčky, kterými je žihadlo vybaveno, zajišťují to, že po vbodnutí do oběti zůstane celý tento aparát i s jedovatým váčkem zachycen v kůži. Včela se sice snaží vysvobodit, ale to má za následek jen vytření celého tohoto zařízení z jejího těla a následnou smrt. Výjimkou však je, když žihadlo použije proti jiné včele, z jejíhož měkkého těla ho dokáže jednoduše vyprostit

I když má včela tuto nebezpečnou zbraň, tak ve světě zvířat má mnoho nepřátel. Třeba sršně poletují před vchodem do včelího úlu a číhají na včely, které se vracejí domů. Potom na ně prudce zaútočí, polapí je a zatáhnou do svého hnízda, kde je sežerou.

Dalším nepřítelem je třeba středně velká vosa květolib včelí, která loví včely buď pro nektar nebo ulovenou včelu odnese do svého hnízda jako potravu pro své larvy.

Křídla

Včela medonosná má dva páry blanitých křídel s velmi jemnými chloupky a s podélnou i příčnou žilnatinou, která jsou mezi sebou zaháknuta jemnými háčky.

Oči

Oči včely medonosné jsou tvořeny několika sty drobných facet (tzv. složené facetové oko). Oko umožňuje včele vnímat i ultrafialové záření.

Žihadlo

Pokud včela medonosná používá žihadlo a vbodne ho do pružné kůže teplokrevného živočicha, ukončí tak svůj život. Co si počít při bodnutí? Drobné, zpět zahnuté háčky na žihadle zajišťují, že žihadlo zůstane vbodnuté v kůži a spolu s jedovým váčkem je z těla včely vytrženo. Po každém vbodnutí do kůže zůstává jedovatý aparát včely medonosné spojen se žihadlem a pumpuje dál jed do rány oběti, i když je již vytržen z těla včely.

Pylové košíčky

Pyl, který včela nasbírání pak pomocí kartáčků na prostředním páru nohou smetává do pylových košíčků, což jsou prohlubně v holeních zadního páru nohou.

Nohy

Na jemných chloupkách předního páru nohou zůstává zachycen pyl z květů. Na prostředním páru končetin jsou tuhé chloupky seskupeny do kartáčků, kterými včela pyl ze svého těla smetá do košíčků na posledním páru nohou.

Voskové šupinky

Včela medonosná vylučuje vosk v podobě šupinek žlázami na spodní straně posledních čtyř článků zadečku. Z tohoto vosku v hnízdě budují plástve.

K výrobě 1 kilogramu medu potřebují včely asi 3 kilogramy rostlinného nektaru, což představuje asi šedesát tisíc výletů z úlu.

Zprávy o zdroji nektaru předávají včely medonosné ostatním dělnicím zvláštním tancem před vchodem do úlu, kterým sdělí vzdálenost, směr i kvalitu nálezu.

O přezimování a jarním rozvoji

Během příprav na toto téma bylo zřetelné, jak málo se věnuje otázkám přezimování a jarnímu rozvoji včelstev v novějších učebnicích. Ve starších

publikacích se uvádí, že přezimování a jarní rozvoj včel představují nejtěžší úlohy a vyžadují největší umění včelaře.

Co se nezaselo, nelze také sklidit. Pod tímto heslem musíme uvádět přezimování včelstev. Přezimování včel nemůže nikdy být dobré, jestliže nebylo dobré zazimování. Počasí, množství pylu v pozdním létě a zásahy včelaře ovlivnily sílu zazimovaných včelstev. Avšak nejdůležitější opatření včelaře byla: dostatečné nakrmení včel, tlumení varroázy, zrušení slabých a bezmatečných včelstev. Slabá včelstva berou zásoby často jednostranně, spotřebují na obsazených plástech více zásob a nemohou se potom přesunout a hynou hladu. Z jara se ukáže, jak vhodné stanoviště jsme zvolili. Právě mikroklimatické vlivy hrají nyní důležitou úlohu. Místa, na kterých zůstává sníh dlouho ležet, musíme označit za nevhodná. Místa, na kterých sníh rychle taje, jsou vhodnější pro stanoviště. Včelař má v časném jaru jednoduchou možnost zjistit přednosti a může podle toho učinit vhodné změny. Je třeba počítat s tím, že průměrně 10 % včelstev silně zeslábne, anebo vzdor dostatečným zásobám vyhladoví. Toto se stává zvláště v letech se silnou medovicovou snůškou.

V době zimních teplot mají být správně zazimovaná včelstva ponechána v klidu. Podívat se a poslechnout, ale nikdy nerušit. Zní devíza od Junga Klause pro tuto dobu. Včelař se omezuje na pozorování včelstev, měl by přikládat své ucho na leták, nebo může také přikládat stetoskop na stěnu úlu. Zdravá a silná včelstva jsou klidná. Mnohdy neslyšíme žádné zvuky, jindy slyšíme tiché „ch“.

Neklidná včelstva má si včelař poznamenat a blíže je pozorovat. Znamky eventuálních včelích nemocí (nosema, průjem), jakož i zjištění, že včelstva jsou rušena myšmi nebo sýkorkami, si zaslouží naši pozornost.

Jakmile je tepleji a následují pročišťovací prolety včel, pozoruje včelař svá včelstva. Včely, které se normálně proletují, nepotřebují zvláštní naši pozornost. Zájem patří včelstvům, která v tyto dny nelétají. Pro to jsou tři vysvětlení:

- 1. Včely nemají potřebu se vyprázdnit. Spotřebovaly málo zásob a jsou zdravé. Matka ještě nezačala klást. Podle zkušenosti patří tato včelstva k nejvýkonnějším na stanovišti.**
- 2. Včelstvo již uhynulo. Včely měly buď nedostatek kyslíku a udusily se, anebo nebyly dostatečně nakrmeny. Včelstvo mohlo také být při krmení vyloupeno a zahynulo hladu.**
- 3. Včelstvo je nemocné nebo má málo potravy. Je už tak slabé, že včely nevyletují.**

Krátkým nadzvednutím strůpku na úle se dá pravý stav zjistit. Jestliže vidíme čile se pohybující včely, můžeme strůpek opět přiklopit. Včelstvo je zdravé. U uhynulého včelstva odstraníme zásobní pláсты, abychom zabránili loupeži. Doma pláсты prohlédneme, abychom zjistili příčinu uhynutí včel. Současně můžeme pláсты rozdělit. Vhodné pláсты dezinfikujeme a staré pláсты roztavíme.

Po pročišťovacím proletu včel začíná včelaři znovu práce. Jestliže na podzim vložil lepenku do úlu, jde to velmi jednoduše. Pokud se tak nestalo, očistí dno úlu škrabkou. Včely, které musí vykonávat práci hrobníků, při této činnosti rychle hynou. Váha mrtvých sester je tlačí ke dnu úlu, takže se od nich nemohou dostatečně rychle oddělit. Včely se mohou od mrtvolek infikovat a nakazit včelstvo. V zimní měli se mohou také rozmnožovat zavíječi voskovi, kteří ve slabších včelstvech způsobují na plástech zhoubné dílo.

Včelstvo oslabené nemocí by mělo být vysířeno. Včelstva, která mají nedostatek zásob, mohou být zachována. Důležitá je kontrola jejich plodu. Podle síly včelstev krmíme jen teplým cukerným roztokem a současně je zásobujeme pláсты, nebo spojujeme s jinými včelstvy, která mají ještě bohaté zásoby. Včelstva, která neobsednou pláсты, zúžíme. Při zásahu i v chladném počasí uhne jen málo včel. Horší by bylo, kdybychom v tomto případě nic neučinili. Téměř vyhladovělá včelstva lze přenést na teplé místo dovnitř místnosti, kde jim dáme cukerný roztok v poměru 1:2. Po dostatečném nakrmení přeneseme včelstvo opět na původní stanoviště.

Lehkým nadzdvžením úlu může zkušený včelař zjistit množství zbylých zimních zásob. Včelstva by měla ještě mít 10 kg zásob. Ve včelstvech, u kterých se nezdá tolik zásob, by měl včelař přidat medné pláсты nebo krmit. Doporučuji především medocukrové těsto. Příliš mnoho krmiva na zimu může také škodit. Často dávají včelaři ze strachu, že včelstva uhynou, až 20 kg cukru.

V dalším průběhu nového roku se včelař soustředí na včelstva, která po skončení pročišťovacího proletu jsou neklidná, anebo létají v době, kdy ostatní včelstva na stanovišti jsou v klidu. Oba stavy jsou pro včelstva nebezpečné. Někdy můžeme pozorovat na letáku neklidné včely a z úlu slyšet kvílení. Často vylétají včely při pročišťovacím proletu tak prudce do přírody, že sebou strhnou i matku. Jestliže se nevrátí do úlu, zkřehne. Může také zalétnout do sousedního včelstva. Včely, které létají i za nevhodného počasí, trpí pravděpodobně nedostatkem pylu. Tukové tělíčko v těle včel a bílkovinné zásoby jsou úplně spotřebovány. Larvy již nedostávají plnohodnotnou potravu. Následkem toho jsou líhnoucí se včely málo vyvinuté. Z nouze vylétají včely, aby přinesly chybějící pyl. Za špatného počasí se mnoho jich nevrátí. Tato včelstva mají při časně výchově velké ztráty mladých včel, až mnohdy není zajištěn jarní rozvoj. Jestliže přežijí, dostávají se pozdě do síly. Těmto včelstvům dodáme pláсты s dostatečnými zásobami pylu a medu. Taková

včelstva nejsou přizpůsobena klimatickému pásmu. Kromě nutných zásahů v této době neotvíváme úly.

Konečně se venku oteplilo a je čas, abychom poprvé prohlédli včelstvo. To učiníme většinou před polovinou měsíce března. Příliš časně zásahy do včelstev škodí více než jsou užitečné. Důležité je, aby v době první prohlídky byla venkovní teplota nejméně 10°C a především nesmí vanout vítr. Při větších zásazích je vhodná teplota přes 15°C. Z úlu odstraníme plesnivé nebo poškozené plásty. Není nutné upravovat plodové těleso, ani hledat matku. Je důležité, jestliže na krajích plodového tělesa nalezneme v plástu vajíčka nebo larvičky. V březnu mělo by mít zdravé včelstvo plod na třech plástech. Je-li vše v pořádku, dáváme plodové plásty do spodního nástavku na vyčištěné dno. Tato opatření mají smysl pro další pozitivní vývoj včelstva a omezují rojivost. Základem toho je, že včelstvo se vyvíjí nahoru. Jestliže jsou plodové plásty v horním nástavku, používají včely dolních plástů. Úl je zdánlivě příliš malý a vyžaduje odpovídající vývoj, což podněcuje rojivost včel. Ačkoliv se zdá tento zásah tak jednoduchý, přesto je to nejdůležitější opatření během celého ročního vývoje. Také během dalšího průběhu roku je vhodné, mají-li včelstva možnost se vyvíjet nahoru. Při tomto zásahu je třeba některé buňky plástu se zimními zásobami rozškrábat.

Při jarní prohlídce kontrolujeme všechna včelstva. U silných včelstev se omezíme jen na několik zásahů rukou. Slabší zdravá včelstva bychom měli spojit s oddělky nebo mezi sebou. Při jarní revizi by měla být všechna včelstva na stanovišti připravena na nastávající jarní snůšku. Rezervní zásoby by měly mít nejméně 5 kg. Předpokládáme-li pěkné počasí, můžeme přidat včelstvům dvě mezistěny a měla by současně dostat plást s trubčinou.

Po jarní prohlídce začíná kritické období pro další vývoj včelstva. V následujících týdnech umírají postupně zimní včely. Jestliže se nelíhne dostatek mladušek, které nahradí staré včely, nastane zpoždění vývoje včelstva. Takové ztráty mají vliv na další průběh roku.

V dosavadních uvedených opatřeních je včelařská literatura shodná. Jak to ale vypadá s jarním podněcováním včel? S jarním podněcováním je to jako s loterií. Můžeme získat, ale i ztratit. Ti, kdo získali, přísahají na jarní podněcování, ale jen potud, dokud vyhrávají. Žádný rok není stejný. Kdybychom se mohli spolehnout na předpovědi počasí nebo na stoletý kalendář, mohli bychom říci, zda a kdy je užitečné podněcovat a kdy to škodí. Stále platí staré pravidlo, že mají-li dva rozdílné mínění pro delší dobu a současně pro každé mínění dobré i špatné argumenty, neexistuje mínění, které samotné je správné. Předjarním podněcováním se pokoušíme dát víru, že venku jsou dobré snůškové poměry. Matka zvyšuje kladení. Jestliže je počasí pěkné a včelstvo má dostatek pylu, pak se vyvíjí dobře a při nástupu hlavní snůšky máme silná včelstva. Dostaví-li se však chladné počasí, má včelstvo velké

těžkosti; roztažené plodové těleso, krmit plod bílkovinnou potravou, protože pyl přinášejí z venku a zásoby jsou malé. O následcích jsme již hovořili. Jako střední cesta je vynechat podněcování včelstev, pokud je špatné počasí. Podněcování včelstev má smysl při pěkném počasí a dobrém pylovém přísunu. Doporučují se česnové napaječky podle Singera. Podněcování také ušetří mnohým včelám práci vyletovat za snůškou v chladném jarním počasí.

V blízkosti včelařského stanoviště je vhodné zřídit včelí napajedlo. Zvláště lety pro vodu jsou nebezpečné a stojí v tuto dobu život mnohých včel. Předpoklady pro dobré napajedlo jsou bezvadné hygienické poměry a pravidelný dostatek vody. Dobré výsledky mají ti včelaři, kteří vysázeli v minulých letech rané dárce pylu, např. vrby v blízkosti včelařských stanovišť.

Včelař by se měl ještě jednou ubezpečit, je-li připraven na příští rok. Jestliže se po první jarní prohlídce včelstva dobře rozvíjejí a plásty v horních nástavcích jsou dobře obsazeny, je vhodná doba pro přidání dalšího nástavku. Bez mřížky má potom včelstvo na vybranou, zdali nový nástavek bude medník nebo plodiště.

Vše co se má se včelkami dělat po celý rok se dozvíme na stránkách www.vcelky.cz, kde je krásně popsáno co dělají včelky a co musí udělat včelař, aby se dílo podařilo.

Určení stavu včelstva v zimě aneb co můžeme vidět na podložce. Pokusme se zjistit některé podrobnosti ve včelstvu aniž by jsme museli včelstvo rozebírat a prohlížet.

Počet hrázek měli

Vyjadřuje počet uliček obsazených včelami. Jejich množství bývá různé. Nejlepší je, když se ukáže sedm hrázek. S takovým včelstvem se dá počítat do produkce. Čtyři hrázky měli již řadíme až do 4. skupiny - včelstva slabá. Pokud známe důvod, proč je včelstvo slabé (např. výměna matky v pozdním období, tichá výměna matky, zazimování oddělků), pak můžeme toto včelstvo klidně použít do včelstva, ve kterém budeme muset brzy měnit matku. Pokud však na čtyřech uličkách přezimovalo kmenové včelstvo, pak rozhodně je lépe s ním do sezóny nepočítat. Obzvláště, má-li starší matku.

Výška hrázek měli

Odhaluje množství spotřebovaných zásob po horní loučku. Je všeobecně známo, že zimní hrozen včel se pohybuje od počátečního usazení u česna nejdříve směrem nahoru, pak teprve na stranu po plástu se zásobami. Pohodlné vynětí podložky

z prostoru podmetu je podmínkou ke správnému odhadu. Pokud je podmet nízký, shrneme hrázky měli a ztrácíme přehled.

Délka hrázek měli

Vyjadřuje množství odebraných zásob zimními včelami po délce plástu. Pokud hrázky dosahují zhruba do poloviny délky rámků, není třeba mít obavy o množství zimních zásob do jarního rozvoje. Vážná je však situace tehdy, jestliže hrázky přesahují celé délky plástů, na nichž včely odebíraly zásoby. Zpravidla je velmi nutné posoudit i jejich výšku a v každém případě by prohlídka takových včelstev měla být uskutečněna hned, jakmile to počasí dovolí. Připravíme si také zásobní plásty s medem nebo se zpracovanými podzimními zásobami, které jsme včelstvům na podzim odebrali a pro jarní potřebu řádně uschovali. Zásobní plásty přeneseme do teplé místnosti, aby se obsah plástu i plást ohřál alespoň na pokojovou teplotu. Plást při prohlídce umístíme co nejbližší plodovému tělesu nebo až do plodového hnízda. Zavíčkované buňky narušíme odvíčkovací vidličkou. Včely ihned porušené plásty upravují a přenášejí zásoby k hnízdu. Nahřátí plástu jejich práci ulehčí.

Hrázky měli

Mohou být až na opačném konci úlu. To není včelstvu na škodu. Tento jev je třeba si zvlášť poznamenat, poněvadž včely mohou jít opožděně na první hromadný výlet. Pak bychom měli zbytečně nejistotu o stavu včelstva.

Počet mrtvých včel na podložce

Informuje nás také o síle včelstva. Dále si ověříme, zda jsme na podzim, ve správnou dobu, přistoupili k dodání zimních zásob. Při zpracování cukru se měly upracovat staré včely, pak opustit úl a v přírodě zahynout. Předčasné podávání nebo opožděné zpracování cukerných zásob bez možnosti výletů způsobuje velký počet mrtvých včel na podložce. Pokud je to jen tato chyba, dá se v příštím roce napravit. Pokud však množství uhynulých včel signalizuje nemoc, je třeba ihned zjistit jakou a přistoupit k léčení. Počet mrtvolek od 50 do 100 není mnoho. Nad větším množstvím je již nutné uvažovat a hledat příčiny.

Vlhko na podložce kolem hrázek měli

Oznamuje, že včelstvo ploduje v horní části prostoru rámků nebo úlu. Včely spodní částí hroznu nedosahují dna, ba naopak jsou příliš vzdáleny. Jinak by vodu na podložce použily k vlastní potřebě.

Vlhko na okrajích podložky

Signalizuje špatné otevření česna po dobu zimy. Samovolná cirkulace vzduchu nebyla vhodná, včelstvu byl ponechán zbytečně velký prostor po vytvoření zimního hroznu.

Voda na okrajích podložky kolem stěn

Objevuje se při srážení páry na stěnách úlu. Málokdy máme možnost ovlivnit tento stav, poněvadž zde záleží na propustnosti či nepropustnosti par úlovou stěnou. Snad rozšíření česna pro samovolnou cirkulaci v zimě může ovlivnit srážení vodních kapek.

Plíseň na mrtvolkách včel rozptýlených po úle

Mimo jiné ji způsobuje také nadbytečná vlhkost v prostoru mimo sedliště včel. Včely rozptýlené po dně úlu bývají zpravidla již v podzimním období.

Plíseň na plástech

Vzniká špatnou cirkulací vzduchu v úle, kdy je nedostatek čerstvého vzduchu i pro samotné zimující včely. Ty jsou nuceny častěji větrat a tato práce, zcela zbytečná, je vyčerpává, zkracuje délku jejich života a ony nemohou správně vynaložit energii na výchovu jarního plodu. Plesnivé plásty se musí z úlu odstranit. Včely by je stejně neošetřovaly a vyčistily by je až při nedostatku prostoru při rozšiřování plodového tělesa. Příčinou plísně může být i zhoršení zdravotního stavu včelstva. Navíc jsou to zpravidla prázdné souše, pro včelstvo nadbytečné. Patří do vařáku pro získávání vosku.

Mrtvolky mají prokousané hrudníčky

Není-li těchto mrtvolek mnoho, lze z toho usuzovat na krátkodobou návštěvu rejška v úle. Pokud jsou zde mrtvolky ve větším množství a je nakousána i měl, pak je možné, že rejsek je ještě v úle a je třeba ho vyhnat. V žádném případě ho však nezabíjíme, protože je chráněný. Pokusíme se ho chytit do pastí, která neusmrcuje, a odneseme ho daleko od stanoviště včel do volné přírody.

Mrtvolky mají rozkousaná celá tělíčka

Toto způsobují myši. Myši hubíme všemi dostupnými prostředky a v kteroukoliv roční dobu. Když chceme vyhnat myši, nemusíme se bát otevřít včelstvo ani za mrazu. Neučiníme tak velkou škodu, jakou by v průběhu zimy způsobila jejich přítomnost v úle. Z úlu také odstraníme všechno, co myši natropily. I požerky můžeme zužitkovat ve vařáku na vosk. Přítomnost myši v úle zavinil zpravidla sám včelař nevhodným rozšířením výšky česna nebo jeho vložky. Myši nepožírají jen tělíčka včel, ale vrhají se na pylové zásoby a rozkusují celé včelí dílo. Prostor úlu páchne myšinou, včely ani nemají zájem prokousané plásty opravit. Učiní tak až tehdy, když jim zase chybí prostor pro jarní rozvoj. Myšmi poničené plásty odstraníme do zásobních skříní a necháme řádně vyvětrat. Pokud v nich nejsou zásoby, ihned je vyvaříme. Zpravidla však obsahují i zavíčkované zimní zásoby. V takovém případě pak v pozdější době, až když teplota venkovního vzduchu

neovlivní teplotu rozšířeného prostoru nástavku nebo plodiska, necháme včely pláсты vyčistit od zásob. Zavíčkované plochy porušíme tak, aby se narušila všechna víčka zavíčkovaných buněk. Prázdné souše pak opět zužitkujeme vyvařením na vosk.

Krystalky cukru na dně úlu

Upozornují včelaře, že ve včelstvu byla žízeň a že se včelstvo posunuje po zkrystalizovaných zásobách. Pokud to signalizuje většina včelstev, pak je potřeba zhodnotit způsob dodávání zimních zásob nejen v kvalitě, ale i v čase. Včelstva neměla možnost řádně zpracovat dodávané zimní zásoby. Jednotlivě roztroušené krystaly mohou být přehlédnuty. Vyskytují se i v průběhu roku. Lze předpokládat, že včely nyní pomalu vyrovnávají teplotu úlu a přenášejí nezavíčkované zásoby z podzimu, které byly mimo hnízdo, zpět do jeho prostoru.

Bílé lesklé šupinky vosku na podložce

Prozrazují dobrý stav ve včelstvu. V úle jsou již mladé včely, které jsou dobře vyvinuty. Teplota prostoru v úle však neumožnila správné zpracování a uložení voskových šupinek při stavbě.

Ojediněle se vyskytující dělníčí plod nebo pouze vajíčka

Signalizují již započaté plodování včelstva. Pokud se však dá zjistit trubčí plod na podložce, pak je zpravidla nutné co nejdříve, jakmile to počasí dovolí, prohlídkou zjistit skutečný stav. To může být způsobeno i, v nevhodnou dobu provedenou, tichou výměnou matky. Matka se již neoplodnila a včelstvo vychovává jen trubce. Pak nezbývá nic jiného, než matku usmrtit, včely přidat do jiného zdravého, středně silného, včelstva nebo dosadit včelstvu mladou matku. Nemá smysl včelstvo zachraňovat jinak, poněvadž všechny jiné zásahy jsou nerentabilní.

Včelí matka na podložce

Stejně jako v předchozím případě je velmi nutná včasná prohlídka. Přítomnost matky na podložce nemusí vždy znamenat zánik včelstva. V posledních dnech podzimu totiž mohlo dojít k oplození mladé matky, která může plnit poslání již na jaře v plném rozsahu svých schopností, starou matku včely usmrtily nebo bez péče uhynula v pozdějším období, kdy péče byla věnována matce mladé. Prohlídka včelstva napoví, jaký zásah musí následovat. Za nepřítomnosti matky lze dodat náhradní oddělek, bez rizika ubodání přidané matky. Při sebezáchovy původního včelstva není nebezpečím pro přidaný oddělek. Přidávaný oddělek umístíme hned vedle sedliště osiřelého včelstva. Včely se samy spojí a přejdou do prostoru plástů přidaného oddělku.

Mrtvá housenka zavíječe voskového na podložce

Na podložce se může také objevit mrtvá housenka zavíječe voskového, který již také obnovil svůj vývoj. Zatím sice jen v rozsahu plodového tělesa, ale i tam může natropit škody. Nejen tím, že konzumuje vosk v kostře díla mezi buňkami, ale také tím, že vlivem prokousaných chodbiček opředených vláknem se vyzvedává dno buněk. Larvy pak musí být ve svém vývoji v tzv. rourkovitém plodu vyvýšeny nad ostatní plochu zavíčkovaného plodu a včely je někdy dokonce ani nezavíčkují. Plod ve větší části hyne a včely jej z úlu odstraní. Přítomnost zavíječe upozorňuje na nutnost větší péče o včelí dílo a hubení zavíječů v každé době.

Měl rozptýlená po celé ploše podložky

Je důkazem toho, že včelstvo mělo již prolet, který byl pro něj nutný. Zpravidla jsou tím pravým důvodem jsou přeplněné výkalové vaky včel. I hnědé výkalové skvrny na podložce to mohou dokazovat. V tomto případě musíme hledat příčinu přeplněných výkalových váčků včel. Může to být následek medovicové snůšky nebo ponechaných medných zásob na zimu, může to být ptactvo, které příliš vyrušovalo včelstvo v období zimy. Někdy může být příčinou větev stromu, která při větru v zimě klepala na stěnu úlu.

Podložka obsahuje značné množství mrtvých včel, při odběru podložky včelstvo ani nešumí

Poklepem na stěnu úlu zjistíme, zda je v úle vůbec život. Pokud se ozve tiché zašumění, pak ještě některé včely žijí. Je třeba co nejdříve zjistit množství zásob, zda bude vhodné zachraňovat včelstvo jako samostatné do sezóny. Pokud ne, přidáme dosud žijící včely do jiných včelstev. Pokud ano, pak přidání teplých zásobních plástů může ještě zachránit to, co jsme pokazili na podzim. Zpravidla se ale tato péče mívá s účinkem.

Podložka bez jakéhokoliv spadu

Takový stav po zimě jistě rozjasní tvář každého včelaře. Včelstvo je v pořádku, vysoce aktivní, dobře obsedá prostor úlu, ploduje, uklízí, má dostatek zásob a lze od něj očekávat výkon již při snůšce z ovocných stromů. Pozor však na množství zásob! Nikdy nesmí klesnout pod 4 kg "železná" zásoby (*Jak praví klasik: "Železná zásoba je nedotknutelná. A kromě toho jsme ji včera snědli." - předchozí klasická věta necht' nikdy nedojde svému naplnění!*). Je nutná kontrola s případným doplněním zásob ze zásobníku.

Náš včelařský rok - obecné zásady

A teď se pojdte podívat jak včelařím. Vše čemu se zde v sekci O nás a našem včelaření dočtete jsou moje skromné soukromé názory a popis metodik jak to dělám já. Určitě se nejedná o zázračné a spasitelné kapitoly a každý si může utvořit názor sám.

Moje metodiky se samozřejmě stále vyvíjí a snažím se do nich vnést racionální poznatky, se kterými se ve světě potkám. Přesto však systém a princip mého včelaření zůstává stejný:

V souladu s přirozeným pohybem včelstva po díle nahoru --- od počátku zimy do prvního přínosu sladiny --- a dolů od počátku snůšky do dejme tomu slunovratu nebo ukončení snůšky. Tento princip podporuji a využívám v činnostech mě prospěšnějších a krizové chvíle řeším co nejpodobněji jako včely samotné.

Stále preferuji:

- rozšiřování směrem „dolů“,
- včelaření formou „nabídky“ nikoliv odezíráním co teď včely potřebují
- předjarní prohlídku – s plněním cíle PLOD POD STROP a to prohozením nástavků či záměnou zásobních plástů s prázdnými soušemi
 - dle potřeby podněcování těstem, roztokem, napájení vodou
 - velmi časně vložení mateří mřížek, pomocí nichž stále shora „odkrajují“ nástavky do medníku a tím nutím včely k mocné budovatelské činnosti,
 - nevytáčím, ale „odtáčím“,
- udržuji stále dostatek zásob v úle ať medných či pomocí včasného podněcování
 - krmení provádím po částech nikoliv nárazově
- průměrný počet vystavených mezistěn 30 ks/ včelstvo (součet z přirozené stavby a přemetání na mezistěny)
- zahrnutí protirojových opatření do běžné včelařské technologie
- boj s varroázou systematický a přesně daný nikoliv až podle nákazové situace včetně vyřezání trubčiny
- náhradu fumigace aerosolováním a rotaci léčiv (kyselina šťavelová, kyselina mravenčí, Gabon, varidol a MP 10)

Používám VÝKLUZY k odehnání včel z medných plástů, jež převratně zvyšují produktivitu práce. Až na výjimky po slunovratu vytahuji mateří mřížky, řádně krmím a zimuji optimálně ve třech prostorech.

Včelařský rok, jak mnozí tvrdí, začíná přípravou na zimu. Já však začátek včelařského roku vidím daleko dříve, tj. právě v bodě maxima síly

včelstva, které bude za dodržení optimálních podmínek základem pro sílu zazimovávaného včelstva - bude toto zimní včelstvo budovat, krmit, shánět pro něj pyl, vodu atd.

A jak docílím tohoto maxima? Jednoduše - jednoletou nebo výkonnou matkou a maximem prostoru. Zbývající faktory v tomto čase hrají v období konce června a začátku července daleko menší roli, neboť tyto ostatní faktory jsou většinou splněny.

A jaké ostatní faktory mám na mysli?

- Celistvost plodového hnízda: okolo 21. června vyjmu z plodového hnízda nedostavěné mezistěny a od 21. června do plodového hnízda vůbec nezasahuji a dohlížím na to, aby nebylo omezováno medem ze snůšky, tj.
 - odstraním mateří mřížky. Ano od 21. června tj. slunovratu při první možné návštěvě vytahuji mateří mřížky. Existuje samozřejmě několik výjimek jako je lesní medovicová snůška (v mých podmínkách možná cca u 20% včelstev), mateří mřížky na oddělcích oddělující dodané různé plásty k vyběhnutí plodu a následnému vytočení apod.
 - Přemíra pylu: nejlepší je, když pylová snůška trvá (lípa, slunečnice, svazenka, vojtěška, slunečnice topinambure, zlatobýl, hořčice), neboť podněcování cukrem bez přísunu pylu je opravdu ztrátové.
- Dostatek a nejlépe průběžné doplňování zásob (ať snůškou tj. kočováním nebo cukrem).
 - Nadále nezužování včelstev a skladování plástů ve včelstvech. Včely vůbec nezajímá kolik nástavků mají v nohách, tedy jak hluboká je dutina stromu pod nimi. Při posledním točení mi pak někdy stačí pouze odebrat horní jeden či dva medné nástavky a na plodiště postavit pro vytvoření zásobní komory nástavek souší, jež jsem vzal ze dna úlu.
- Uzavření spodních sít a vůbec všech ostatních otvorů do úlu - zejména u oddělků - pyl patří do plodiště a klima úlu se lépe udržuje přes jeden otvor(česno) než přes několik otvorů.
 - Dostatečné tlumení varroázy dle napadení.
- Zabezpečení se před pozdní medovicovou snůškou - existuje jen jeden způsob = melecitóza nesmí do úlu.

Podzim

V podzimním období probíhá léčba proti varroáze, kterou asi není nutné podrobně rozvádět. Včelstvům ke konci září otevřeme síta v podmetu, čímž plodování opravdu ustoupí. Jeho intenzita je však nejvíce závislá na počasí. Někdy se stane, že po popršeném srpnu nebo září nemám 1. října ani buňku plodu a někdy při krásném podzimu je plodu mnoho i do 1. listopadu ba i déle. Co však děláme na rozdíl od jiných?

- Provádíme podzimní prohlídku koncem září nebo v průběhu krásného října, kdy nám včelstvo někdy ukáže jak krásně umí plodovat někdy už končí. Hlavně sleduji množství a kvalitu zavíčkování zásob a sílu včelstev. Zde také spojuji co se mi nelíbí a nezdá. Krásně v klidu přes noviny.

- Snažím se naši včelařskou sezónu protáhnout na co nejdelší čas a tím snížit nápor ve špičce. Také mám při tomto zákroku na paměti, že v jaké síle včelstvo nacházíte teď, takové asi bude i těsně po zimě mínus pár deka mrtvolek. Proto podle počasí tuto prohlídku provádíme pokud možno až v říjnu.

- Klidně i na poslední chvíli vyměňujeme matky. Matky jsou v tomto období dobře přijímány, je čas najít ty staré, které se daleko lépe hledají už třeba tím, že se většinou uhodnu nástavek, ve kterém matka klade a je to.

- Včelstva nechávám neutepelná (např. krmné otvory po odebrání sklenic přikryji pár listy novin, nebo ponechám stropní krmítka či prázdné nástavky na včelstvech) tak, aby nevznikl průvan. Zabezpečím česna proti myším a tím včelstvo zazimuju. Nejlépe se pro to hodí speciální česnové vložky s vyraženými uzkovyšími otvory, kterými prolezou i po zimě baculky.

- Ošetření proti varroáze provádím již jen za použití aerosolové techniky, jíž jsem nahradil fumigování.

Zima

Dobře zazimovaným včelstvům nevádí jakákoliv zima ani přemíra sněhu.

Na obrázku vidíte „trošku“ zaváté celé úly. Včelstva v nich neutrpěla žádnou újmu a vyvíjela se stejně jako ta ostatní. V tomto období provádím další aerosolování s cílem vybití roztoče do posledního.

- Prosinec a leden ponechávám včelstva neutepelná s prodyšným stropem a bez fólie, neboť včelstva v úlu netopí.

- V únoru např. při odběru měli a nebo koncem února (podle průběhu zimy tj. zkrátka před proletem) provádím první prohlídku P1 tzv. uteplovací. Při této prohlídce sundám krmítka, zruším prodyšnost stropu, "uteplým", otevřu česno, do spodního oka mohu vložit místo pevné ucpávky větrací vložku a čekám na prolet. Tedy očekávám prolet a sluníčkem (prodlužujícím se dnem) včelky procitají k plodování.
- Po proletu a probuzení k plodování opět česna zmenším a uzavřu oka. Většinou tak učiním právě při následující budící prohlídce.

Předjaří

Časově až nemožné určit kdy toto období nastává. Ve včelařském kalendáři se má vyznačovat květem lísky, vrb ... Někdy se jedná o konec ledna, většinou o únor a někdy až o konec března. V předjaří provádím tzv. budící prohlídku.

Předjaří a druhá tzv. budící prohlídka

Provádím ji v období února a optimálně do 10. března. Někdy to nevyjde a při dlouhotrvající zimě (např. jaro 2009) ji provedu až koncem března. Zásadně však po proletu. Cílem této druhé P2 prohlídky je kontrola zásob, kladení a umístění plodu pod strop pokud tam není a zabezpečení dostatku místa pro kladení v případě velkého množství zavíčkovaných zásob nad plodem.

Jaro

U včelstev umístěných ve vozech započne po měsíci většího plodování vyšší spotřeba přínosu vody. Rosný bod se dostává mimo úl a více létavek se za ní vydává a o to více se jich ztrácí. Proto ve vozech většinu včelstev napájím vodou pomocí stropních krmítek. U včelstev umístěných venku tohoto není zapotřebí - rosný bod se drží uvnitř úlu dosti dlouho.

Po vyzkoušení všech možných způsobů rozšiřování včelstev svá včelstva racionálně-extenzivně vedená rozšiřují metodou tzv. Směrem dolů. Pod plodovým hnízdem udržují minimálně jeden nástavek volný tzv. polštář, nad který umísťují přidávaný nástavek vyplněný světlým dílem (jinak řečeno přidávám jej pod plodový

nástavek - nástavky). Nebo je tento "volný" nástavek již ve včelstvu přítomen již od počátku = zejména vyzimovaná čtyřnástavková včelstva se zcela plynule a někdy i SAMA rozvíjejí bez jakékoliv nástavkové manipulace.

V období většinou mezi 10. březnem a 10. dubnem tj. při 6 až 7 zaplodovaných plástech provádím třetí prohlídku P3 s cílem plod do dvou nástavků tzv. první rozšíření.

Od 20. dubna započnu s nasazováním mateřích mřížek a to při čtvrté prohlídce P4. Většinou se také přidává nástavek pod plodové hnízdo a HLAVNĚ nezapomenu sejmout česnovou vložku zmenšující česno. Podmetovou podložku ponechám většinou v horní poloze. Možná se Vám to jeví příliš brzo, ale tento zásah včasného vložení mateřích mřížek je prvním včasným protirojovým opatřením, podpoří směr rozšiřování včelstva směrem dolů a tím - a to je to nejdůležitější - se včasně vytvoří medník, kam může proudit po vyběhnutí plodu zpracovávaná sladina již z počátku květu řepky (5. května) a tím se tento nástavek PLNĚ zralého medu může 20. května vytáčet.

Prakticky to dělám tak, že otevřu úl, sundám strop, fólii a pořádně zadýmím, aby včely a popř. i matka odběhly dolů (lépe to jde u nízkých nástavků). Poté horní nástavek dám bokem, ve zbytku úlu provedu co je třeba, pološím mřížku a na ni pološím tento „odvčelený“ bývalý nejhornější nástavek. Při prohlídkách do cca 5. až 10. května netrhám plodové těleso a tudíž pod mřížkou i nad mřížkou je plod jak byl. Tepelně se nic neděje, JEN mi již matka neklade od onoho cca 20. dubna v medníku včel a tím mi může proudit snůška již z počátku řepky krásně do tohoto medníku včel, který se po čase stane podobným způsobem medníkem včelaře a velmi brzo si jej mohu vytočit. Když nastane situace, že matku se mi nepodaří zahnat do plodištních nástavků a při další prohlídce ji najdu v medníku - usměji se - a jednoduše tento nástavek nad mřížkou vrátím do plodiště, nad něj přidám nový nástavek či dva, a nástavky jež byly pod mřížkou dám nad ni. A tak i zde je cíl splněn = nástavky nad mřížkou bez plodující matky s vybíhajícím plodem se opět krásně stávají plnohodnotnými medníky. Zde musím vyzvednout praktičnost nízkých nástavků. V nich se nepodaří zahnat matku do plodiště pouze z 10 % na rozdíl od vysokých nástavků, kde se mi matku při vkládání mřížky nepodaří zahnat do spodních nástavků z 30 %.

Od cca 10. května, tj. od času, kdy asi propuká rojová nálada - rozšiřuji včelstva přidáváním nástavků přímo do plodového hnízda. V tomto čase zjistím obrovskou manipulační přednost nízkých nástavků. V tomto čase také prohodím podložku z polohy síto uzavřeno do dolní polohy - síto otevřeno.

Při dalším rozšiřování za cca 10 dní opět přidávám nástavek do plodiště a

v případě krásné snůšky mohou přidat nástavek i do medníku - nejlépe doprostřed medníku. Takto to činím do cca 10. června - max. 20. června. Poté vyjmu mateří mřížky (mřížku) umístěné nad plodištěm a nechám včely v plodišti již na pokoji do konce sezóny.

Jak Vám zcela jasně došlo, opakuji, že včelstva prohlížím po cca 10 až 14 dnech a pokud se stane, že matku převěsím do medníku, tak tam hold těch pár dní musí počkat. Nic hrozného se nestane a při použití dvou mateřích mřížek do zbývajících zrajících medu nepřeleze.

Od 5. května pak tvořím oddělky plodových plástů s vybíhajícími matečnicí - zpočátku zejména do plemenáčů z tvrzeného plastu - a s tímto pokračuji až do 20. června, kdy s tvorbou oddělků končím. Zdá se to dlouhý čas, ale je to pouze 5 týdnů - tj. cca 2 až 3 návštěvy stanoviště.

Časné léto

Prakticky to dělám tak, že otevřu úl, sundám strop, fólii a pořádně zadýmím, aby včely a popř. i matka odběhly dolů (lépe to jde u nízkých nástavků). Poté horní nástavek dám bokem, ve zbytku úlu popř. provedu co je třeba, položím mřížku a na ni položím tento „odvčelený“ bývalý nejhornější nástavek. Při prohlídkách do cca 5. až 10. května netrhám plodové těleso a tudíž pod mřížkou i nad mřížkou je plod jak byl. Tepelně se nic neděje, JEN mi již matka neklade od onoho cca 20. dubna v medníku včel a tím mi může proudit snůška již z počátku řepky krásně do tohoto medníku včel, který se po čase stane podobným způsobem medníkem včelaře a velmi brzo si jej mohou vytočit. Když nastane situace, že matku se mi nepodaří zahnat do plodištních nástavků a při další prohlídce ji najdu v medníku - usměji se - a jednoduše tento nástavek nad mřížkou vrátím do plodiště, nad něj přidám nový nástavek či dva, a nástavky jež byly pod mřížkou dám nad ni. A tak i zde je cíl splněn = nástavky nad mřížkou bez plodující matky s vybíhajícím plodem se opět krásně stávají plnohodnotnými mednicí. Zde opět musím vyzvednout praktičnost nízkých nástavků. V nich se nepodaří zahnat matku do plodiště pouze z 10 % na rozdíl od vysokých nástavků, kde se mi matku při vkládání mřížky nepodaří zahnat do spodních nástavků z 30 %.

Od cca 10. května, tj. od času, kdy asi propuká rojová nálada - rozšiřuji včelstva přidáváním nástavků přímo do plodového hnízda. V tomto čase zjistíme obrovskou manipulační přednost nízkých nástavků. V tomto čase prohodím podložku z polohy uzavřeno do dolní polohy - síto otevřeno.

Při dalším rozšiřování za cca 10 dní opět přidáváme nástavek do plodiště a v případě krásné snůšky můžeme přidat nástavek i do medníku - nejlépe doprostřed medníku. Takto to činím do cca 10. června - max. 20. června.

Poté vyjmu mateří mřížky (mřížku) umístěné nad plodištěm a nechám včely v plodišti již na pokoji do konce sezóny.

Jak Vám zcela jasně došlo, opakuji, že včelstva prohlížíme po cca 10 dnech a pokud se stane, že matku převésíme do medníku, tak tam hold těch 9 dní počká. Nic hrozného se nestane a při použití dvou mateřích mřížek do zbývajícího zrajícího medu nepřeleze.

Od 5. května pak tvoříme oddělky plodových plástů s vybíhajícími matečnickými - zejména do plemenáčů z tvrzeného plastu - a s tímto pokračujeme až do 20. června, kdy s tvorbou oddělků končíme. Zdá se to dlouhý čas, ale je to pouze 5 týdnů - tj. cca 2 až 3 návštěvy stanoviště.

Léto

V období od 21. června (plus minus týden) další přidávané nástavky umísťuji ne do plodiště, ale těsně nad plodové hnízdo tedy pod medník. Při ztrátě matky a jejím nenahrazení řeším situaci zrušením problémového včelstva a dovezením oddělku s mladou matkou. Výměnu matek v tomto období neprovádím - červenec a srpen jsou všeobecně nejhorší měsíce pro přidávání matek.

Vytáčení medu

K vytáčení používám šestirámkový (pro polorámky to znamená 12 rámkový = dva rámy do jedné kazety) zvrtný medomet. Ovládání pomocí naprogramovaného frekvenčního měniče znamená pouze jedno zmáčknutí na malém panýlku. Několik sezón jsem používal i radiální medomet, ale ten se hodí do opravdu větších provozů s celoročně nektarovými medy, drážkovou konstrukcí rámků, popř. používáním umělohmotných mezistěn apod. a hlavně bez častého výskytu melecitózní snůšky.

Vyřazování, třídění souší, trubčí plásty

Při vyřazování souší je hlavním kritériem dostavěnost plástů k loučkám z důvodů popsaných v požadavcích na konstrukci úlu, přítomnost mnoha trubčích buněk. Naším cílem není nechovat trubce, ale chovat je tzv. pod dohledem. Stavební plásty s trubčím dílem jsou opravdovým magnetem pro kladení matky, dokážeme jimi tvořit celistvost a tepelnou vyváženost plodového hnízda apod. Jejich zapojení do provozu nechám na Vašem zvážení - jejich využití je velmi široké.

Závěr včelařského roku

Z výše popsaného zcela jistě cítíte, že daná námi provozovaná technologie se hodí jak pro nízkonástavkový, tak i pro provoz vysokonástavkový.

Důvodem je aplikace stejného principu o němž byla řeč na počátku této kapitoly. Dále je moje technologie vhodná pro snůškové podmínky dobré až velmi dobré - a je možné ji aplikovat pro kočovný způsob včelaření, u kterého lze převážet veliká několikanástavková včelstva. V případě stabilního včelaření s průměrným výnosem pod 40 kg bych námi provozovanou technologii nedoporučoval a volil bych raději jinou provozní metodu s jinými výškami rámků (např. kombinace vysokých a nízkých nástavků).

A úplný závěr

Za dobu asi 15 let samostatného včelaření jsem pochopil slova pro mne jednoho z největších praktiků, jednoho z mála opravdových včelařů p. Ludvíka Svítka, který mi říkal: "Nečti knihy, nejezdí po přednáškách, - na to se Míro vys..... ! Ptej se včel! Ty ti to poví." A měl velkou pravdu.

A pak si při této příležitosti vzpomenu na slova ing. Marka Škrly z Jablona, který nám říkával: "Když se na mne někdo obrátí s prosbou o přednášku navrhnu mu dvě témata. Jedno téma: Jak dosáhnout 100 kg ze včelstva? a druhé téma: Biologie včely medonosné. A víte co si včelaři vybírají? To víte, že první téma o dosahování 100 kg ze včelstva. A víte co přednáším? Přednáším Biologii včely medonosné a zákonitosti života včely, neboť v pochopení tohoto tkví podstata 100 kg medných výnosů."

S odstupem času vím, že mají oba naprostou pravdu a i já se ve svých přednáškách řídím tímto nosným tématem a všechna řešení problémů přináším pohledem včely, jež sama nám dokáže nejlépe říci, co je a není dobré. Toto pozorování mne stálo deset let včelařského života, deset let jsem se tomuto učil a díky několika opravdovým znalcům života včely jsem dosáhl stupně, na němž jsem. A nejen to - během těch deseti let experimentů jsem se snažil také o to, nalézt kompromis mezi tím, co říkají včely a tím co říká ekonomie, moje svaly, moji přátelé a rodina.

žeme získat, ale i ztratit. Ti, kdo získali, přísahají na jarní podněcování, ale jen potud, dokud vyhrávají. Žádný rok není stejný. Kdybychom se mohli spolehnout na předpovědi počasí nebo na stoletý kalendář, mohli bychom říci, zda a kdy je užitečné podněcovat a kdy to škodí. Stále platí staré pravidlo, že mají-li dva rozdílné mínění pro delší dobu a současně pro každé mínění dobré i špatné argumenty, neexistuje mínění, které samotné je správné. Předjarním podněcováním se pokoušíme dát víru, že venku jsou dobré snůškové poměry. Matka zvyšuje kladení. Jestliže je počasí pěkné a včelstvo má dostatek pylu, pak se vyvíjí dobře a při nástupu hlavní snůšky máme silná včelstva.

Dostaví-li se však chladné počasí, má včelstvo velké těžkosti; roztažené plodové těleso, krmí plod bílkovinnou potravou, protože pyl přinášejí z venku a zásoby jsou malé. O následcích jsme již hovořili. Jako střední cesta je vynechat podněcování včelstev, pokud je špatné počasí. Podněcování včelstev má smysl při pěkném počasí a dobrém pylovém přísunu. Doporučuji se česnové napaječky podle Singera. Podněcování také ušetří mnohým včelám práci vyletovat za snůškou v chladném jarním počasí.

V blízkosti včelařského stanoviště je vhodné zřídit včelí napajedlo. Zvláště lety pro vodu jsou nebezpečné a stojí v tuto dobu život mnohých včel. Předpoklady pro dobré napajedlo jsou bezvadné hygienické poměry a pravidelný dostatek vody. Dobré výsledky mají ti včelaři, kteří vysázeli v minulých letech rané dárce pylu, např. vrby v blízkosti včelařských stanovišť.

Včelař by se měl ještě jednou ubezpečit, je-li připraven na příští rok. Jestliže se po první jarní prohlídce včelstva dobře rozvíjejí a plásty v horních nástavcích jsou dobře obsazeny, je vhodná doba pro přidání dalšího nástavku. Bez mřížky má potom včelstvo na vybranou, zda-li nový nástavek bude medník nebo plodiště.

Vše co se má se včelkami dělat po celý rok se dozvíme na stránkách www.vcelky.cz, kde je krásně popsáno co dělají včelky a co musí udělat včelař, aby se dílo podařilo.